

دانشگاه پیام نور

طراحی و مدیریت وبگاه کتابخانه‌ها

و مراکز اطلاع رسانی

(رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی)

www.ketab.ir

مهدی مکرمی سفیداب

دکتر علی اکبر خاصه

سرشناسه	:	خاصه، علی اکبر، ۱۳۶۰ - Khasseh, Ali Akbar
عنوان و نام پدید آور	:	طراحی و مدیریت وبگاه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی/ علی اکبر خاصه، مهدی مکرمی سفیداب؛ ویراستار فرامرز سهیلی.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	سیزده، ۲۴۱ص.
فروست	:	دانشگاه پیام نور؛ ۲۳۲۵. گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛ ۳۲ / ۱.
شابک	:	978 - 964 - 14 - 0372 - 2
وضعیت فهرست نویسی	:	فبا.
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۳۳-۲۴۱.
موضوع	:	کتابخانه‌ها - وبگاه‌ها - طراحی - آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Library Web site - Design - Programmed instruction
موضوع	:	کتابخانه‌ها - وبگاه‌ها - مدیریت - آموزش برنامه‌ای
موضوع	:	Library Web site - Management - Programmed instruction
شناسه افزوده	:	مکرمی سفیداب، مهدی، ۱۳۶۰ -
شناسه افزوده	:	دانشگاه پیام‌نور
شناسه افزوده	:	Payam Noor University
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۵ خ ۲ و ۴ / ۶۷۴ / ۷۵ ZV
رده بندی دیویی	:	۴
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۲

طراحی و مدیریت وبگاه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی

مؤلفان: دکتر علی اکبر خاصه - مهدی مکرمی سفیداب

ویراستار علمی: دکتر فرامرز سهیلی

تهیه و تولید: دفتر تدوین و تولید کتب و محتوای آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و توزیع دانشگاه پیام‌نور

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول اسفند ۱۳۹۵

شابک: ۲ - ۰۳۷۲ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0372 - 2

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به دانشگاه پیام نور است. تولید، کپی یا خلاصه‌برداری، نشر و ترجمه، چاپ، افست، توزیع گسترده، تهیه CD و ... این اثر یا بخشی از آن اعم از متن، طرح پشت و روی جلد و ... بدون اخذ مجوز کتبی از معاونت فناوری و پژوهش دانشگاه خلاف مقررات و تعرض به حقوق مادی و معنوی دانشگاه است. متخلفین وفق قانون حمایت از مولفان و مصنفان و هنرمندان دارای مسئولیت حقوقی و کیفری بوده و تحت پیگرد قرار می گیرند.)

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب کتاب

یازده	مقدمه
۱	بخش اول: مبانی نظری
۳	فصل اول: مبانی طراحی وبسایت
۳	هدف کلی
۳	هدف‌های یادگیری
۳	مقدمه
۷	۱-۱ طراحی وب: تعاریف
۹	۲-۱ هرم طراحی وب
۱۰	۳-۱ نرم‌افزارهای طراحی وبسایت
۱۱	۴-۱ مراحل طراحی وبسایت
۱۲	۵-۱ وبسایت برای کتابخانه‌ها
۱۴	۱-۵-۱ اهمیت قائل شدن برای کاربر نهایی
۱۶	۲-۵-۱ کسب برتری از طریق سادگی
۱۷	۳-۵-۱ بهبود عملکرد وبسایت به کمک طراحی
۲۱	۴-۵-۱ پالایش و تکرار
۲۲	خلاصه فصل اول
۲۲	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل اول
۲۳	خودآزمایی تشریحی فصل اول
۲۴	فصل دوم: معماری اطلاعات
۲۴	هدف کلی
۲۴	هدف‌های یادگیری
۲۴	مقدمه
۲۶	۱-۲ رویکردهای معماری اطلاعات

۲۹	۲-۲ مراحل فنی معماری اطلاعات
۲۹	۲-۲-۱ فهرست محتوا
۲۹	۲-۲-۲ نقشه وبسایت
۳۰	۲-۲-۳ ساختار غیرگرافیکی صفحات
۳۰	۲-۲-۴ راهنمای گرافیک
۳۱	۳-۲ اصول معماری اطلاعات
۳۵	۴-۲ نکاتی در باب ناوبری وبسایت
۳۹	۲-۴-۱ شناساگر وبسایت
۳۹	۲-۴-۲ بخش‌های وبسایت
۴۰	۲-۴-۳ فرم جست‌وجو
۴۰	۲-۴-۴ پیوندهای سودمند
۴۴	۵-۲ صفحه عمل دوم
۴۵	خودآزمایی چهارگانه‌ای فصل دوم
۴۶	خودآزمایی تشریحی فصل دوم
۴۷	فصل سوم: طراحی کاربرد کاربرپذیری
۴۷	هدف کلی
۴۷	هدف‌های یادگیری
۴۷	مقدمه
۴۸	۳-۱ طراحی کاربرمدار چیست؟
۵۲	۳-۲ چرا یک وبسایت کاربرمدار طراحی می‌م?
۵۲	۳-۳ اصول طراحی کاربرمدار در وبسایت کتابخانه
۵۷	۳-۴ انجام آزمون کاربرپذیری برای شناسایی مسائل و مشکلات
۵۸	۳-۴-۱ چرا آزمون کاربرپذیری ضروری است؟
۵۸	۳-۴-۲ چگونه نتایج را تفسیر کنیم؟
۶۱	۳-۵ گام‌های اولیه در طراحی وبسایت کتابخانه
۶۶	خلاصه فصل سوم
۶۶	خودآزمایی چهارگانه‌ای فصل سوم
۶۸	خودآزمایی تشریحی فصل سوم
۶۹	فصل چهارم: طراحی فراگیر و کاربرد آن در طراحی وبسایت کتابخانه‌ها
۶۹	هدف کلی
۶۹	هدف‌های یادگیری
۶۹	مقدمه
۷۳	۴-۱ اصول طراحی فراگیر در وبسایت کتابخانه‌ها
۷۹	۴-۲ دسترس‌پذیری
۸۲	۴-۲-۱ عناصر ضروری دسترس‌پذیری

۸۳	۲-۲-۴ استانداردهای دسترس پذیری
۸۷	۳-۲-۴ روش های ارزیابی دسترس پذیری وبسایت ها
۹۰	۴-۲-۴ سخن پایانی
۹۰	خلاصه فصل چهارم
۹۱	خودآزمایی چهارگزینه ای فصل چهارم
۹۲	خودآزمایی تشریحی فصل چهارم
۹۳	فصل پنجم: روش های ارزیابی در چرخه طراحی
۹۳	هدف کلی
۹۳	هدف های یادگیری
۹۳	مقدمه
۹۴	۱-۵ تحلیل نیازهای کاربران
۹۵	۱-۱-۵ تحلیل کار
۹۶	۲-۱-۵ پیمایش ها
۱۰۰	۲-۵ طراحی مشارکتی
۱۰۱	۱-۲-۵ نمودارهای رایت
۱۰۳	۲-۲-۵ مرتب سازی درخت
۱۰۴	۳-۲-۵ نمونه اولیه
۱۰۷	۳-۵ روش های معاینه کاربرپذیری
۱۰۷	۱-۳-۵ ارزیابی اکتشافی
۱۱۰	۲-۳-۵ داوری شناختی
۱۱۱	۴-۵ تحلیل برون فکنی
۱۱۸	۵-۵ انتقال یافته ها
۱۱۹	خلاصه فصل پنجم
۱۲۰	خودآزمایی چهارگزینه ای فصل پنجم
۱۲۱	خودآزمایی تشریحی فصل پنجم
۱۲۳	بخش دوم: مبانی فنی و عملی
۱۲۵	فصل ششم: مداخلی بر مباحث فنی طراحی وبسایت
۱۲۵	هدف کلی
۱۲۵	هدف های یادگیری
۱۲۶	مقدمه
۱۲۶	۱-۶ گام اول: ثبت دامنه
۱۲۷	۱-۱-۶ وبسایت های مخصوص انتخاب نام دامنه
۱۲۸	۲-۱-۶ پسوند نام دامنه
۱۳۰	۲-۶ گام دوم: خرید میزبان
۱۳۱	۱-۲-۶ میزبان ویندوز

۱۳۱	۲-۶-۲ میزبان لینوکس
۱۳۵	۳-۶-۲ انتخاب یک میزبان مناسب
۱۳۶	۳-۶-۳ گام سوم: طراحی وبسایت اختصاصی یا استفاده از نظام‌های مدیریت محتوا
۱۳۷	۳-۶-۱ صفحات وب
۱۴۵	۳-۶-۲ پایگاه‌های داده
۱۴۷	۳-۶-۳ زبان‌های برنامه‌نویسی تحت وب
۱۵۰	خلاصه فصل ششم
۱۵۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل ششم
۱۵۲	خودآزمایی تشریحی فصل ششم
۱۵۳	فصل هفتم: اچ. تی. ام. ال و سی. اس. اس
۱۵۳	هدف کلی
۱۵۳	هدف‌های یادگیری
۱۵۳	مقدمه
۱۶۱	۱-۷ پیوندها (link)
۱۶۲	۱-۷-۱ تعریف شکل نمایش عناصر اچ. تی. ام. ال با CSS
۱۶۲	۱-۷-۲ قالب دستورات CSS
۱۶۳	۱-۷-۳ انتخاب گرما (selectors)
۱۶۸	۱-۷-۴ اعمال CSS بر روی تگ‌ها HTML
۱۷۰	۱-۷-۵ ترتیب اعمال سبک
۱۷۶	خلاصه فصل هفتم
۱۷۶	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هفتم
۱۷۷	خودآزمایی تشریحی فصل هفتم
۱۷۸	فصل هشتم: پی. اچ. پی PHP
۱۷۸	هدف کلی
۱۷۸	هدف‌های یادگیری
۱۷۸	مقدمه
۱۷۹	۸-۱ از کجا شروع کنیم؟
۱۸۱	۸-۱-۱ مراحل نصب WampServer
۱۸۴	۸-۲ ایجاد و اجرای یک فایل PHP
۱۸۴	۸-۲-۱ قالب دستورات در PHP
۱۸۵	۸-۳ متغیرها
۱۸۵	۸-۳-۱ نام‌گذاری متغیرها
۱۸۶	۸-۳-۲ انواع داده استاندارد در php
۱۸۷	۸-۳-۳ متغیرهای رشته‌ای
۱۸۹	۸-۴ عمل‌گرها

۱۸۹	۸-۴-۱ عمل گرهای انتسابی
۱۹۰	۸-۴-۲ عمل گرهای ریاضی
۱۹۲	۸-۴-۳ عمل گرهای مقایسه‌ای
۱۹۳	۸-۴-۴ عمل گرهای منطقی
۱۹۳	۸-۴-۵ عمل گرهای رشته‌ای
۱۹۴	۸-۴-۶ عمل گرهای بیتی
۱۹۴	۸-۴-۷ تقدم عمل گرها
۱۹۵	۸-۵ جملات شرطی
۱۹۵	۸-۵-۱ دستور if
۱۹۶	۸-۵-۲ دستور if... else
۱۹۶	۸-۵-۳ دستور if...elseif...else
۱۹۶	۸-۵-۴ دستور switch
۱۹۸	۸-۶ آرایه‌ها
۱۹۹	۸-۷ حلقه‌ها
۲۰۰	۸-۷-۱ حلقه While
۲۰۱	۸-۷-۲ حلقه Do... while
۲۰۱	۸-۷-۳ حلقه for
۲۰۲	۸-۷-۴ حلقه foreach
۲۰۳	۸-۸ توابع
۲۰۵	۸-۹ فرم‌های اچ. تی. ام. ال در PHP
۲۰۷	۸-۹-۱ اعتبارسنجی فرم (Validation Form)
۲۰۸	۸-۱۰ کلاس‌ها و اشیاء
۲۰۸	۸-۱۰-۱ مفهوم ارث بری
۲۰۹	۸-۱۰-۲ سازنده (Constructor)
۲۰۹	۸-۱۰-۳ مخرب (Destructors)
۲۱۰	۸-۱۱ پایگاه داده
۲۱۰	۸-۱۱-۱ مقدمه‌ای بر SQL
۲۱۰	۸-۱۱-۲ جدول‌های پایگاه داده
۲۱۳	۸-۱۱-۳ عبارات SQL
۲۲۱	خلاصه فصل هشتم
۲۲۱	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل هشتم
۲۲۲	خودآزمایی تشریحی فصل هشتم
۲۲۳	فصل نهم: نظام‌های مدیریت محتوا (CMS)
۲۲۳	هدف کلی
۲۲۳	هدف‌های یادگیری
۲۲۳	مقدمه

۲۲۴	۹-۱ CMS چیست؟
۲۲۴	۹-۱-۱ مزایای استفاده از پورتال CMS نسبت به طراحی وبسایت اختصاصی
۲۲۵	۹-۱-۲ دسته‌بندی نظام‌های مدیریت محتوا
۲۲۸	۹-۲ جوملا (Joomla)
۲۲۸	۹-۲-۱ نحوه کار جوملا
۲۲۹	۹-۲-۲ نصب و راه‌اندازی جوملا
۲۲۹	خلاصه فصل نهم
۲۳۰	خودآزمایی چهارگزینه‌ای فصل نهم
۲۳۰	خودآزمایی تشریحی فصل نهم

۲۳۱	پاسخ‌نامه
۲۳۳	منابع

مقدمه

ظهور و گسترش وب سایت‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. علم اطلاعات و دانش‌شناسی نیز که در پی مباحث ارتباط تنگاتنگی با فناوری‌های روز دارد، از تأثیر وب بی‌نصیب نمانده است. در این راستا و با توجه به امکان ارائه بسیاری از منابع و خدمات کتابخانه‌ها از طریق وب سایت، فرایندانه درسی تحت عنوان «طراحی و مدیریت وب کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی» در فوستر منابع درسی دانشجویان مقطع کارشناسی این رشته گنجانده شد، با این هدف که «دانشجویان را با مبانی اولیه طراحی و مدیریت وب سایت کتابخانه‌ها آشنا کند. به‌طور کلی، فرایندهای مربوط به وب سایت‌ها در دو دسته می‌گنجد: ۱. فرایند طراحی، ایجاد و راه‌اندازی وب سایت؛ ۲. فرایند مدیریت، نگهداری و پشتیبانی وب سایت. فرایند نخست، فرایندی مقطعی است و در بازه زمانی مشخصی آغاز و انجام می‌یابد؛ اما فرایند دوم، فرایندی طولانی و مستمر است. فرایند تولید یک وب سایت با تنظیم طرح‌نامه وب سایت شروع و با طراحی، ایجاد و انتشار رسمی وب سایت به پایان می‌رسد. با پایان یافتن مرحله تولید وب سایت، فرایند دوم، یعنی مرحله مدیریت، نگهداری و پشتیبانی آغاز می‌گردد. فرایند دوم شامل این موارد است: ۱. مدیریت راهبردی وب سایت، ۲. مدیریت فنی وب سایت، ۳. مدیریت محتوایی وب سایت، ۴. مدیریت گرافیک وب سایت، ۵. مدیریت خدمات وب سایت، ۶. مدیریت امنیت وب سایت، ۷. مدیریت مالی وب سایت، ۸. مدیریت اجرایی وب سایت (که مدیر اصلی وب سایت به‌شمار رفته و حلقه واصل و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های دیگر مدیریتی می‌باشد)، ۹. مدیریت تبلیغات وب سایت، ۱۰. مدیریت کاربران و بازدیدها (اصول

مدیریت وبسایت‌ها، ۱۳۹۳). البته پرواضح است که برخی موارد یادشده در بسیاری از وبسایت‌ها مصداق ندارد.

برای داشتن وبسایت کاربردی و مؤثر باید هر دو فرایند را جدی گرفت. همان‌طور که مرحله طراحی و تولید وبسایت نیازمند دانش و تجربه و مهارت است و با برنامه‌ریزی، مشورت با کارشناسان و بهره‌گیری از ابزارها، امکانات و نیروهای فنی تحقق می‌یابد، فرایند مدیریت و نگهداری وبسایت نیز امری حساس و موضوعی پیچیده است که جز با برنامه‌ریزی درست و استفاده از نیروهای انسانی ماهر و کارآمد به سامان نخواهد رسید. درباره اهمیت موضوع مدیریت وبسایت می‌توان به این نکته بسنده کرد که حتی اگر بهترین وبسایت با بهترین امکانات و ابزارها و مناسب‌ترین محتوا و خدمات، تولید و راه‌اندازی شود، اما تیم مدیریت شایسته‌ای اداره امور آن را به دست نگیرد، موفقیت به دست نخواهد آورد و دوام آن دیری نخواهد پایید (همان، ۱۳۹۳).

در این کتاب به سه سده است با توجه به نحوه آموزش این درس در دانشگاه‌های معتبر، به طور اجمالی بحث شده است. مع به برخی از مهم‌ترین مباحث موجود در طراحی وبسایت پرداخته شود. البته در قسمت‌های مختلف آن به مباحث مدیریتی و پشتیبانی نیز اشاره شده است. مطالب کتاب در قالب دو بخش ارائه شده است. بخش نخست که مباحث نظری را شامل می‌شود به موضوعاتی نظیر مبانی طراحی وبسایت، معماری اطلاعات، طراحی کاربرمدار و کاربردپذیری، طراحی فراگیر و کاربرد آن در طراحی وبسایت کتابخانه‌ها، و روش‌های ارزیابی در چرخه طراحی پرداخته است. در بخش دوم کتاب که مباحث فنی و عملی را در بر می‌گیرد با ارائه مطالبی دربارهٔ اج. تی. ام. ال^۱، سی. اس. اس^۲، پی. ای. پی^۳، نظام‌های مدیریت محتوا و نحوه راه‌اندازی، راه‌اندازی و نمایش وبسایت سعی شده است دانشجویان را با آنچه عملاً در طراحی وبسایت دخیل است، آشنا سازد.

به‌طور کلی انتظار می‌رود دانشجویان پس از مطالعه این کتاب بتوانند با اصلی‌ترین مباحث مطرح در طراحی وبسایت آشنا شود و قادر به طراحی وبسایتی مناسب برای پیشبرد امور خود باشند.

1. HTML (Hyper Text Markup Language)
2. CSS (Cascading Style Sheets)
3. PHP

نظر به حساسیت کار و به منظور افزایش کیفیت، در تألیف کتاب حاضر سعی شده است از متخصصان رشته های علم اطلاعات و دانش شناسی در بخش اول و همچنین علوم رایانه در بخش دوم استفاده گردد. در این مجال لازم است نویسندگان از جناب آقای امید علیپور که بدون چشم داشتی در تألیف کتاب حاضر یاری گر نویسندگان بوده است نهایت تشکر را نمایند. علاوه بر این، از سرکار خانم سحر مکرمی سفیداب که با وسواس خاص تصاویر موجود در کتاب را ترسیم نموده اند و همچنین در پیاده سازی و تدوین برخی مثال های کتاب مدرسان نویسندگان بوده اند صمیمانه تشکر نمایند. همچنین از سرکار خانم الهه رضوانی که به صورت دقیق، امور مربوط به صفحه آرایی کتاب را تقبل نمودند، قدردانی می گردد و در نهایت، بدین وسیله از زحمات و پیگیری های سرکار خانم خرمی، کارشناس محترم تدوین دانشگاه پیام نور که بدون چشم داشتی در بدد با اثر رسیدن اثر کنونی بودند خالصانه تقدیر می شود.

شاد باشید.

خاصه - مکرمی

زمستان ۹۵